

Lifelong Learning Programme

Univerza v Ljubljani
Medicinska Fakulteta

Prim. doc. dr. Danica Rotar Pavlič, dr. med.
Koordinatorica Erasmus izmenjav za področje družinske medicine
Katedra za družinsko medicino
Poljanski nasip 58
1000 Ljubljana
danica.rotar@guest.arnes.si

Uvod

Medicinska fakulteta na poziv Univerze v Ljubljani (MF UL) predvidoma sredi januarja objavi razpis Erasmus študijskih izmenjav in Erasmus študijskih praks za naslednje študijsko leto. Objavita se ločena razpisa za študente medicine in študente dentalne medicine. V razpisu se navedejo partnerske univerze, s katerimi ima MF UL podpisano bilateralno pogodbo, vključno s številom študijskih mest in časom trajanja študija, potrebni pogoji za prijavo in rok prijave. Izvajanje Erasmus študija je mogoče le na partnerskih univerzah, ki so navedene v razpisu, izjemoma pa je izmenjave mogoče izvajati tudi na drugih univerzah, vendar mora biti z njimi sklenjen dogovor o sodelovanju že pred začetkom študija (<http://www.mf.uni-lj.si/dokumenti/f821e9c4028302d1b6258d99e2ebaac3.pdf>).

Izbrani kandidati na podlagi kurikulumuma, ki ga izvaja partnerska univerza, in po posvetu s koordinatorjem predložijo predlog predmetov, ki jih je mogoče opraviti na partnerski univerzi. Kurikulom predmetov mora biti usklajen s predmeti na matični fakulteti in naveden mora biti obseg predmeta s kreditnimi točkami ECTS. Študent predlaga seznam predmetov, pri čemer mora za vsakega od njih pridobiti soglasje nosilca predmeta, ki se vpiše v Listino Erasmus študenta MF UL.

Izmenjava v okviru družinske medicine

Katedra za družinsko medicino sodeluje pri izmenjavi študentov že od samega začetka. Od leta 2005 naprej sodeluje pri izmenjavi študentov v okviru skupine Network of Primary Health Care (NPHC <http://www.nphc.info>). Od tedaj je sodelovala s 14 tujimi medicinskimi fakultetami, in sicer: Imperial College v Londonu, Radboud University Nijmegen, Medicinska univerza na Dunaju, Univerza v Strasbourgu, Ludwig Maximilians Universität München, Medicinska fakulteta in zdravstvene vede, Univerza v Gentu, Prva medicinska Fakulteta Karlove Univerze v Pragi, Medicinska fakulteta Univerze Masaryk, Brno, Univerza Pais Vasco de Santiago Compostella Španija, Masaryk University, Medicinska univerza v Varšavi, Univeristy Madrid, Univerza Johannes Gutenberg Mainz in Sahlgrenska akademija na Univerzi v Göteborgu. Leta 2012 se je tem univerzam pridružila še Medicinska fakulteta iz Skopja. Zadnja leta na katedro prihaja vse več pobud študentov za sodelovanje s fakultetami v »eksotičnih« destinacijah, pri katerih skrbno proučimo programe za področje družinske medicine. S študenti se v primeru obiska fakultete, s katero do sedaj še nismo imeli izmenjav, pogovorimo in pripravimo načrt izmenjave.

Največ slovenskih študentov se je za področje družinske medicine v tujino odpravilo v letu 2009, največ tujih študentov pa je Katedro za družinsko medicino v Ljubljani obiskalo v letu 2011. Večina slovenskih študentov je do leta 2011 odšlo na izmenjavo na Imperial College v Londonu (13 študentov), sledijo pa Radboud University Nijmegen (7 študentov) in Sahlgrenska akademije na univerzi v Göteborgu na tretjem mestu. Od tujih študentov, ki prihajajo na študij na Katedro za družinsko medicino v Ljubljani, največji delež predstavljajo nizozemski študentje (9 študentov). Študentke se za izmenjavo odločijo pogosteje kot njihovi kolegi.

Etična izhodišča in dileme pri izmenjavi študentov

Pri presoji etičnih in moralnih načel se v Sloveniji v prvi vrsti opiramo na Kodeks medicinske deontologije Slovenije. Ta predvsem pomaga ohranjati etično držo zdravnikom in navaja, da vsak zdravnik in zobozdravnik ob vstopu v zdravniški poklic svečano obljublja, da bo svoje življenje namenil človečnosti. Obljubiti mora, da s svojimi ravnanji nikoli ne bo prizadel ugleda svojega stanu; svoj poklic bo opravljal vestno in odgovorno. Najvišja zapoved pri ravnanju je ohranjanje in obnavljanje zdravja varovancev, torej bolnikov. Varovati mora vse skrivnosti, ki so mu zaupane. Z vsemi svojimi močmi ohranja čast in plemenita izročila zdravniškega poklica in pri opravljanju zdravniških dolžnosti ne dopušča nobenih razlik zaradi vere, nacionalnosti, rase, politične pripadnosti ali socialnega položaja. Spoštuje človeško življenje od spočetja dalje in celo pod grožnjo ne bo svojega zdravniškega znanja uporabil v nasprotju z zakoni človečnosti. Svojim učiteljem in kolegom izkazuje dolžno spoštovanje. Kodeks zelo malo omenja študente medicine in dodiplomski pouk na medicinski fakulteti. V 26. in 62. členu navaja:

26. člen

Solidarnost in tovarištvo med zdravstvenimi delavci se izraža tudi v tem, da zdravnik kolegialno skrbi za obolelega kolega, za obolele zdravstvene delavce in študente medicine.

62. člen

Medicinska fakulteta, druge medicinske šole in zdravstveni zavodi (ustanove) ter strokovne organizacije zdravstvenega osebja pri izobraževanju, v svojih glasilih, na kongresih in drugih prireditvah širijo načela Svetovnega zdravniškega združenja, Svetovnega zobozdravniškega združenja, mednarodnega humanitarnega prava in medicinske deontologije.

V 26. členu je torej posebej izpostavljena skrb za obolelega študenta medicine. Zaradi zavesti, da študent lahko zboli tudi v tujini, se tričlanska komisija učiteljev (doc. Marš, prof. Švab, doc. Rotar Pavlič), ki opravi razgovore z vsemi kandidati za izmenjavo, vedno zadrži tudi pri vprašanju, kako mora študent v tujini ukrepati, če zboli, in kaj mora postoriti še pred odhodom. Vsem študentom, ki iz Slovenije odhajajo v tujino, sva bodisi prek telefona ali prek elektronske pošte ves čas na voljo doc. dr. Tomaž Marš, dr. med. (tomaz.mars@mf.uni-lj.si), in doc. dr. Danica Rotar Pavlič, dr. med (danica.rotar@guest.arnes.si, danica.rotar@gmail.com). V več kot desetletnem obdobju večjih zapletov ni bilo. Enkrat so na Katedro za družinsko medicino prišli po nasvet študentje nemedicinske fakultete, ker jih je skrbelo za tujo študentko, ki je zbolela za anoreksijo. Primer slovenske študentke, ki se ni dobro znašla v tujem mestu, smo rešili z nastanitvijo v bližini fakultete.

Kaj pa etika v najširšem smislu? Po besedah akademika prof. dr. Jožeta Trontlja veljajo za medicinsko etiko štiri aksiomatična načela: delati dobro, ne delati slabega, biti pravičen in spoštovati samoodločitev drugega. K temu dodaja še tako imenovano zlato načelo etike: stori drugemu samo tisto, kar želiš, da bi drugi storil tebi. Ta načela naj bi zadoščala za etično vedenje in naj bi bila nekakšen pravzglob, ki izvira iz narave človeka in ga niti ni mogoče niti ni treba razlagati in utemeljevati.

V povezavi z vzgojo in izobraževanjem domačih in tujih študentov ob tem najprej pomislimo na jezikovne ovire, s katerimi se lahko sreča v okviru kliničnega dela študent, ki ni vešč jezika države gostiteljice. Poznavanje jezika je v večini držav gostiteljic prvi pogoj za začetek izmenjave. Majhne države, kot je Slovenija, so prav zaradi nepoznavanja slovenskega jezika lahko v neenakem položaju, če jih primerjamo z večjimi državami. Pouk in delo v ambulanti zato poteka v angleščini, kar zahteva veliko prizadevnost mentorja. Ta išče tudi bolnike, ki dobro razumejo in govorijo angleški jezik, in usmerja tujega študenta. Nadzor nad delom

študenta je v primeru izmenjave okrepljen, saj morajo biti v izogib škodljivega ravnanja v poučevanje vključene dodatne varovalke.

Skrita šola etike se odvija pri vseh študentih

Na podlagi občutljivosti (ki izvira iz empatije in sočutja) in vzgoje k prevzemanju odgovornosti za druge osebe ima etika v medicini poseben pomen: zdravnika usmerja, da vedno ostaja bolnikov zagovornik. Tradicionalna triada o dobrodelnosti, avtonomnosti in pravičnosti je zelo znana vsakomur, ki je kdaj prisostvoval pouku medicinske etike.

Poučevanje etičnih načel in reševanje dilem je kot poučevanje žongliranja, ko skuša študent kot bodoči zdravnik rešiti problem, upošteva ta tri načela, ki jim je v praksi včasih težko zadostiti. Ker gospodarsko stanje države vse bolj vpliva na zagotavljanje zdravstvenega varstva, lahko načelo pravičnosti pri poučevanju celo marsikoga zmoti in mu zato nasprotuje (1).

Študentka medicine Liza o etiki razmišlja takole: »Moj dedek je diplomiral na medicinski fakulteti leta 1938. Zdravnik je več kot 50 let in nikoli ni obiskoval tečaja o etiki. Etično vedenje je v njem intuitivno: 'Delam vedno to, kar je najboljše za bolnika,' mi pove. 'Vedno postavim bolnikove potrebe nad svoje.' Tako je bilo, dokler se moj dedek ni srečal s svojo boleznijo in se spoprijel z omejitvami zdravnika, z lastno zmogljivostjo, pa tudi z zmogljivostjo zdravnikov, odgovornih za njegovo oskrbo. Študentje medicine bi se morali bolj zavedati meja znanja in izkušenj ter ob tem priznavati kompleksnost etičnega ravnanja. Tako me spominja moj dedek: Ne pozabite, zdravniki smo prav tako ljudje. Pojav napak se z diplomo na fakulteti ne bo končal. Treba je zaupati v naše etične instinkte in ne čakati do takrat, ko resnično začnemo z delom.« (2).

Druge težave, s katerimi se srečujejo študentje na izmenjavi

Raziskava PRIME je bila osredotočena na težave, s katerimi se srečujejo študenti med izmenjavami Erasmus. Pokazala je, da več kot 1/3 študentov ob vrnitvi na domačo fakulteto ne prejeme polnega priznanja za v tujini opravljeno študijsko delo, vendar to ne vpliva na njihovo zadovoljstvo z izmenjavo. Raziskava PRIME 2010 je opredelila šest najpogostejših težav, s katerimi se študenti Erasmus še vedno soočajo v procesu priznavanja: nezdržljivost študijskih programov, težave z izračunom kreditnih točk, težave s stopnjo prenosa, birokratska vprašanja (zapleteni postopki, povezani predvsem s sporazumom o učenju, in pomanjkanje komunikacije s koordinatorji), odnos nekaterih profesorjev, ki ne želijo priznati tujega izobraževanja, in nezadostno obveščanje (3).

Zaključek

Izmenjave študentov pomenijo pomembno dodano vrednost obstoječega izobraževalnega sistema. Katedra za družinsko medicino v Ljubljani uspešno sodeluje s številnimi tujimi univerzami. Veliko število študentov, ki so se po letu 2005 odločili za študij v tujini, kaže, da smo izpolnili poslanstvo izmenjave študentov ter da je to uporaben in zanimiv način za organizacijo pouka. V organizacijo študija je zaradi nujnega premoščanja jezikovnih ovir treba vložiti več naporov in individualno spremljati napredek v znanju, veščinah in stališčih študenta. V okviru izmenjave se je treba poučevanja etičnih dilem lotevati na enak način kot pri tistih, ki ne gredo na izmenjavo.

Literatura

1. Branch WT. The Ethics of Caring and Medical Education. *Academic Medicine* 2000; 75 (2): 127–132.
2. Rosenbaum L. Ethical Issues in Medical Education. *JAMA* 2004; 291 (1): 118.

3. Dicle E, Fellingner J, Huang L, Kalinic I, Pisera J, Trawińska J, Vinca E. Problems of recognition in making Erasmus. PRIME 2010. Erasmus Student Network AISBL. Brussels. 2010.